

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

کتابشنا
لائبریری الویسیتہ

حسن ہونیا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب شناسی تحریر الوسيله

نویسنده:

حسن پویا

ناشر چاپی:

موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله علیه

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

٥	فهرست
٧	كتاب شناسی تحرير الوسيله
٧	مشخصات كتاب
٧	مقدمه
٨	وسيلة النجاة مع تعليقات الامام الخميني
٩	العروة الوثقى مع تعليقات الامام الخميني
٩	تحرير الوسيله
١١	رسالة نجات العباد
١١	رساله توضيح المسائل
١٢	ترجمه تحرير الوسيله
١٢	ترجمه تحرير الوسيله
١٣	ترجمه تحرير الوسيله
١٤	ترجمه اردو تحرير الوسيله
١٤	زبدة الاحكام
١٦	معرفة أبواب الفقه تلخيص تحرير الوسيلة للإمام الخميني (س)
١٦	رساله نوين (ترجمه بخش هائي از تحرير الوسيلة امام خميني (س))
١٧	مستند تحرير الوسيله
١٧	تفصيل الشريعة في شرح تحرير الوسيله
١٨	فقه الثقلين في شرح تحرير الوسيله
٢٠	أنوار الفقاهة في أحكام العترة الطاهرة
٢٠	مباني تحرير الوسيله
٢٢	مدارك تحرير الوسيلة
٢٢	مستند تحرير الوسيله
٢٤	مستند تحرير الوسيله (الاجتهاد والتقليد)

٢٤	مصباح الشريعة في شرح تحرير الوسيلة
٢٤	دليل تحرير الوسيلة
٢٤	مفتاح الشريعة في شرح تحرير الوسيلة
٢٨	معمد تحرير الوسيلة (المسائل المستحدثة)
٢٨	النور المبين في شرح التحرير و منهج الصالحين
٢٩	شرح تحرير وسيلة النجاة
٣٠	تحرير التحرير في شرح تحرير الوسيلة (كتاب القضاء)
٣١	التعليقة الاستدلالية على تحرير الوسيلة
٣١	التعليقة على تحرير الوسيلة
٣٣	التعليقة على تحرير الوسيلة
٣٣	كتاب البيان على تحرير الوسيلة للإمام
٣٤	تحرير تحرير الوسيلة
٣٧	درباره مركز

مشخصات کتاب

نام کتاب: کتاب شناسی تحریر الوسيله (پویا)

نویسنده: پویا، حسن

تاریخ وفات مؤلف: معاصر

موضوع: کتابشناسی

زبان: فارسی

تعداد جلد: 1

ناشر: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

مکان چاپ: تهران

سال چاپ: 1383 ه. ش

نوبت چاپ: دوم

مقدمه

حضرت امام خمینی (س)، چنان که در میان عالمان دینی، در جایگاه مسائل سیاسی و اجتماعی سرآمد آنان بود، در مقام فقه و فقاہت نیز از جایگاه بلندی برخوردار بود، آن گونه که در همه علوم حوزوی صاحب نظر و در اکثر آنها صاحب تألیف بودند و تاکنون نزدیک به 60 جلد از تألیفات ایشان در زمینه های فقهی، اصولی، اخلاقی، عرفانی و فلسفی و ... به چاپ رسیده است؛ و این همه به جز شرح ها، تقریرات و سایر کتاب هایی است که درباره آثار و اندیشه های حوزوی ایشان به نگارش درآمده است.

یکی از کتاب های حوزوی ایشان «تحریر الوسيله» است که مهم ترین و جامع ترین رساله فقهی - فتوایی معظم له به شمار می رود. این کتاب به لحاظ جامعیت و نیز برخورداری از اضافاتی در مسائل مستحدثه، یکی از ماندگارترین آثار فقهی شیعه امامیه است که تاکنون شرح ها و تعلیقه های فراوانی از ابتدای تألیف تاکنون بر آن نوشته شده است.

اکنون در این نوشتار مختصر، معرفی کوتاهی از ترجمه شرح و تعلیقه هایی که بر «تحریر الوسيله» تاکنون نوشته شده است خواهیم داشت.

وسيلة النجاة مع تعاليق الامام الخميني

روح الله موسوی خمینی

بهار 1380 ش

وزیری: 3000 نسخه

1 جلد

829 صفحه

این تعلیقات اولین اثر فقهی - فتوایی امام خمینی (س) بر «وسيلة النجاة» آية الله العظمی سيد ابوالحسن اصفهانی است، که چندین سال پیش از وفات آية الله العظمی بروجردی (فروردین 1340 ش) به نگارش درآمده است.

این اثر، که نگارش آن در سال 1372 ق به پایان رسیده، اساس کتاب تحریر الوسیلة امام خمینی (س) را تشکیل می دهد، که در دوران اقامت ایشان در ترکیه نوشته شده است. گفتنی است در برخی موارد، بین فتاوی حضرت امام خمینی (س) در تحریر الوسیلة

و این تعلیقه تفاوت‌هایی وجود دارد که به دلیل تأخر زمانی، تحریر الوسیله بر این تعلیقه رجحان دارد و می‌تواند ملاک عمل مکلفان قرار گیرد.

کتاب‌شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 4

العروة الوثقی مع تعالیق الامام الخمینی

روح الله موسوی خمینی

بهار 1380 ش

وزیری: 3000 نسخه

1 جلد

1040 صفحه

این اثر تعلیقات امام خمینی (س) بر متن عروة الوثقی است. عروة الوثقی از تألیفات ماندگار مرحوم آیه‌الله سیدمحمدکاظم یزدی اصفهانی (1247-1337 ق) به شمار می‌آید که به دلیل جامعیت و پرداختن به فروع متنوع فقه، محور گفت‌وگوهای فقهی و تعلیقات فراوان فقیهان در یکی دو قرن اخیر قرار گرفته است.

امام خمینی (س) پیش از عروة الوثقی، ابتدا بر کتاب وسیله النجاة مرحوم آیه‌الله العظمی سیدابوالحسن اصفهانی (1284-1365 ق) تعلیقه زدند که بعدها تحت عنوان تحریر الوسیله به چاپ رسید. ناگفته نماند، گرچه تحریر الوسیله به لحاظ ابواب، گسترده تر از عروة الوثقی است و لکن دربرگیرنده تمامی فروع و جزئیات فقهی نیست و نمی‌تواند ما را از مراجعه به تعلیقات امام خمینی (س) بر عروة الوثقی بی‌نیاز سازد.

کتاب‌شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 5

تحریر الوسیله

روح الله موسوی خمینی

بهار 1379 ش

وزیری: 3000 نسخه

2 جلد

1270 صفحه

تحریر الوسیله کتاب فقهی، فتوایی و عملی است که حضرت امام خمینی (س) آن را به عنوان حاشیه و- به عبارت دیگر- تکمله ای بر وسیله النجاة مرحوم حاج سیدابوالحسن اصفهانی نوشته اند. و ابوابی مانند «حج»، «جهاد»، «امر به معروف و نهی از منکر»، «حدود»، «قصاص» و «دیات» را بر آن افزوده اند.

تحریر الوسیله را حضرت امام (س) در «بوسای» ترکیه و در سال 1384 ه- ق در حالی که کتب و منابع محدود و اندکی در دسترس ایشان بود، به نگارش درآوردند. با این حال، کتاب مزبور اثری است دقیق، علمی، کامل و دارای فروع و فروضات متعدد. این کتاب مورد استقبال گسترده علما و فضلاهی حوزه های علمیه قرار گرفته، به گونه ای که محور بحث

و فحوص درس خارج فقه بعضی از آیات عظام است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 6

رسالة نجات العباد

آية الله العظمى امام خميني

پاییز 1378 ش

وزیری: 3000 نسخه

جلد 1

409 صفحه

کتاب مزبور اولین رساله عملیه فارسی حضرت امام (س) است که در اوان مرجعیت ایشان در اوایل دهه چهل شمسی جمع آوری گردید.

این کتاب در بیشتر موارد، ترجمه کتاب وسیلة النجاة، اثر مرحوم آية الله حاج سیدابوالحسن اصفهانی و در برخی موارد، برگرفته از کتاب عروة الوثقی، اثر آية الله سیدکاظم طباطبائی یزدی است.

کتاب نجات العباد با توجه به حواشی حضرت امام (س) بر این کتاب و با استفاده از نظرات شفاهی معظم له تنظیم گردیده است.

اگرچه پس از ارتحال مرحوم آية الله بروجردی و با در دسترس قرار گرفتن رساله توضیح المسائل حضرت امام (س) این اثر به فراموشی سپرده شد، اما مراجعه به آن از لحاظ علمی، در مواردی، بسیار مفید است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 7

رسالة توضیح المسائل

آية الله العظمى امام خميني

خرداد 1358 ش

وزیری: 100000 نسخه

جلد 1

508 صفحه

این رساله، که برای مقلدان فارسی زبان به نگارش درآمده، در واقع برگرفته از مسائل تحریر الوسیله می باشد.

احکام، از «تقلید» گرفته تا «تشریح و پیوند اعضا» و مسائل متفرقه، موضوعات اصلی این رساله می باشد. اعضای دفتر استفتائات حضرت امام که این رساله را تصحیح نموده و به صحت آن شهادت داده اند، طی نامه ای به محضر امام خمینی (س) موافقت ایشان را درباره مطابقت این رساله با فتاوی آن حضرت کسب کرده اند.

از این رساله چه قبل از انقلاب اسلامی و چه بعد از آن طی سالیان متمادی، به جهت تقاضای فراوان مقلدان، هزاران نسخه به چاپ رسیده است. علاوه بر آن مجموعه استفتائاتی که از محضر حضرت امام (س) می شد، جداگانه بارها به چاپ رسیده است.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 8

ترجمه تحریر الوسیله

سید محمد باقر موسوی همدانی

چاپ هفتم/ 1376 ش

وزیری: 2000 نسخه

جلد 4

1859 صفحه

کتاب تحریر الوسیله حضرت امام خمینی (س) به عنوان رساله فتوایی و فقهی معظم له بارها و بارها به گونه های مختلفی به چاپ رسیده است. لکن از آن جا که افراد بسیاری از فارسی زبانان علاقه مند به استفاده از این کتاب بودند، لذا برخی به فکر ترجمه این کتاب برآمدند و تاکنون چند ترجمه از آن منتشر شده است.

کتاب حاضر توسط حجة الاسلام والمسلمین سید محمد باقر موسوی همدانی، مترجم تفسیر المیزان علامه طباطبایی (س) ترجمه شده است. در مقدمه آورده اند: پس از اتمام ترجمه المیزان به این کار همت گماردم.

این ترجمه را جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای سید محمد ابطحی کاشانی، تصحیح و مقابله کرده اند.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 9

ترجمه تحریر الوسیله

قاضی زاده و اسلامی

چاپ هفدهم/ 1378 ش

به پیشنهاد جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ترجمه دیگری از تحریر الوسیله توسط حجج اسلام قاضی زاده و اسلامی انجام گرفته و در چهار جلد به چاپ رسیده است.

در مقدمه آمده است: از آن جا که کتاب تحریر الوسیله، مشتمل بر معظم احکام شرعی و مسائل مورد ابتلاء و مستحدثه می باشد و نیز شامل آخرین نظرات فتوایی حضرت امام نیز هست، لذا برای استفاده بیشتر مقلدان ترجمه آن را به آقایان قاضی زاده و اسلامی پیشنهاد کردیم که به انجام رسید.

سپس برای اطمینان بیشتر، به حضرت آیه الله مؤمن و آیه الله طاهری خرم آبادی واگذار گردید تا مورد مطالعه و تأیید قرار دهند.

این کتاب تاکنون بارها به چاپ رسیده است.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 10

ترجمه تحریر الوسیله

مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام (س) - قم

چاپ اول/ 1385 ش

وزیری: 2000 نسخه

«تحریر الوسیله» تنها کتاب فقهی امام خمینی (س) است که بیشترین مراجعه را در بین خواص و عموم دارد و تاکنون شرح های فراوانی بر آن نوشته شده است. و نیز دو ترجمه از این کتاب به علاقه مندان عرضه گردیده است. و لکن از آن جا که ترجمه های موجود دارای نقایصی است و در سال های گذشته به چاپ رسیده است و نیازمند ویرایش و اصلاح بوده. از این رو دفتر قم توانست با صرف وقت فراوان ترجمه ای روان تر و صحیح تر عرضه نماید.

کتاب حاضر در دو جلد توسط انتشارات عروج وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) به چاپ رسیده است.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 11

ترجمه اردو تحریر الوسيله

امور بين الملل

1416 ق/ 1996 م

وزیری: 10000 نسخه

4 جلد

2428 صفحه

کتاب فقهی فتوایی «تحریر الوسيله» که توسط شخص حضرت امام خمینی (س) در زمان تبعید در «بوسای» ترکیه نوشته شده، به زبان عربی است و برای عرب زبانان و یا طلاب حوزه های علمیه قابل استفاده بود و هست.

از این رو چنان که برای مقلدان فارسی زبان، این کتاب توسط چند تن از علاقه مندان به فارسی ترجمه شده، معاونت امور بین الملل مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) هم به جهت درخواست های مکرر مقلدان اردو زبان به ترجمه «اردو» ی آن همت گماشته و آن را در چهار جلد ترجمه و منتشر کرده است.

امتیاز این ترجمه این است که در يك صفحه متن عربی و در صفحه مقابل متن اردو آمده است.

کتاب شناسی تحریر الوسيله (پویا)، ص: 12

زبدۃ الاحکام

روح الله موسوی خمینی

1402 ق

وزیری: 3000 نسخه

1 جلد

244 صفحه

زبدۃ الاحکام خلاصه جامعی است که توسط برخی از شاگردان حضرت امام (س) از کتاب تحریر الوسيله انتخاب شده و به همه کتب فقهی آن پرداخته و مسائل ضروری مورد ابتلای عموم را گزینش کرده است، و مسائلی که کم تر مورد ابتلا بوده حذف گردیده تا حجم کمتری را در برگیرد و دسترسی سهل و آسان باشد.

این کتاب بارها به چاپ رسیده و لکن بدون مقدمه و فهرست و تنها چاپ منقحی همراه با مقدمه، اضافات، فهرست کامل و توضیح برخی

مصطلحات در سال 1404 ه توسط سازمان تبلیغات اسلامی با جلد گالینگور به چاپ رسیده است. در ابتدای کتاب دست خط حضرت امام با مضمون ذیل آمده است:

لا بأس بالعمل بهذه الرسالة وهو مجز ومبرء للذمة إنشاء الله تعالى.

روح الله الموسوی الخمينی

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 13

معرفة أبواب الفقه تلخیص تحریر الوسيلة للإمام الخميني (س)

محسن فقیهی

1422 ق/ 1380 ش

وزیری: 2000 نسخه

1 جلد

242 صفحه

مرکز مطالعه و تدوین متون درسی مرکز جهانی علوم اسلامی، با تلخیص تمامی ابواب کتاب تحریر الوسيلة حضرت امام خمینی (س) آن را به صورت کتاب درسی درآورده است.

این کتاب در راستای اصلاح متون درسی، برای استفاده طلاب غیر ایرانی تهیه و تدوین شده است.

گرچه این کتاب توسط آقای محسن فقیهی تلخیص شده و لکن مقدمه ای دراز دامن توسط آية الله محمد مهدی آصفی بر آن نوشته شده است.

در این مقدمه که با عنوان «مدخل الی دراسة الفقه»، نوشته شده، به مسائلی همچون ارزش انسان، خصوصیات فقه، مصادر فقه، تطورات اجتهاد در عصرها و حوزه های مختلف و ... پرداخته شده است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 14

رساله نوین (ترجمه بخش هائی از تحریر الوسيلة امام خمینی (س))

عبد الکریم بی آزار شیرازی

سال های مختلف

وزیری: 150000 نسخه

4 جلد

1258 صفحه

استاد عبدالکریم بی آزار شیرازی، از عالمان صاحب سبک در تدوین معارف الهی و قرآنی است که اکثر کتاب های ایشان برخوردار از

نوآوری و عرضه مفید و سودمند، به ویژه برای قشر جوان می باشد.

رساله نوین که به مسائل «عبادت و خودسازی»، «مسائل اقتصادی»، «مسائل خانواده» و «مسائل سیاسی - اجتماعی» پرداخته، بارها و بارها در تیراژ وسیع به چاپ رسیده، و بسیاری از مسائل فقهی آن ترجمه بخش هایی از تحریر الوسیله حضرت امام و یا متن رساله و یا استفتائات ایشان می باشد.

این مجموعه همچون سایر فعالیت های علمی مؤلف، برخوردار از چینش دقیق و همچنین بسیاری از مسائل مورد ابتلا و جدید می باشد.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 15

مستند تحریر الوسیله

سید مصطفی خمینی

جمادی الثانی 1418 ق

وزیری: 3000 نسخه

2 جلد

959 صفحه

مستند تحریر الوسیله، تعلیقه و شرحی است بر مباحث «طهارت»، «صلاة»، «مکاسب و متاجر»، «صوم»، «بیع»، «خيارات» و «نکاح» از کتاب تحریر الوسیله امام خمینی (س)، که توسط فرزند ایشان، حاج آقا مصطفی خمینی، به رشته تحریر درآمده است.

این کتاب توسط محققان مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم تحقیق و در دو جلد، در سال 1376 مطابق با 1418، به مناسبت بیستمین سالگرد شهادت ایشان منتشر شده است.

حجم کتاب و حواشی حاج آقا مصطفی خمینی، با تحقیقات جامع نشان دهنده وسعت و دقت نظر نامبرده و نیز احاطه علمی ایشان است، به ویژه آن که برخی مباحث با حضور در محضر درس پدر - چنان که در متن اشاره می فرمایند - تصحیح و تکمیل و تبیین شده است.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 16

تفصیل الشریعة فی شرح تحریر الوسیله

محمد فاضل لنگرانی

سال های مختلف

وزیری: 2000 نسخه

جلد 27

حدود 13500 صفحه

بی شک مفصل ترین و جامع ترین شرحی که تاکنون بر تحریر الوسیله حضرت امام (س) نوشته شده، توسط حضرت آیه الله العظمی فاضل لنکرانی با عنوان «تفصیل الشریعة فی شرح تحریر الوسیله» است، زیرا برخی از جلد‌های آن به قبل از انقلاب و دوران تبعید معظم له برمی گردد.

این کتاب که تاکنون حدود 20 جلد آن در چاپ های متعدد منتشر شده، اکنون با بازبینی دیگری و با چاپی وزین و چشم نواز، برخی از جلد‌های آن منتشر شده است.

تاکنون کتاب طهارت، نجاسات، صلاة، حج (5 جلد)، اجاره، حدود، وقف، مضاربه، دیات، قصاص و ... از این مجموعه منتشر شده است.

امید است به توفیق الهی تمامی تحریر الوسیله توسط ایشان شرح و به چاپ سپرده شود.

کتاب شناسی تحریر الوسیله (پویا)، ص: 17

فقه الثقلین فی شرح تحریر الوسیله

شیخ یوسف صانعی

مقرر: سید ضیاء مرتضوی

بهار 1380 ش

وزیری 3000 نسخه

جلد 2

صفحه 1262

فقه الثقلین از جمله آثاری است که به شرح بخشی از مباحث تحریر الوسیله امام خمینی (س) پرداخته است.

این اثر، که در واقع درس خارج فقه آیه الله العظمی یوسف صانعی درباره «کتاب الطلاق» و «کتاب القصاص» تحریر الوسیله می باشد، توسط یکی از شاگردان ایشان تقریر شده. و توسط مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم تحقیق و به زیور طبع آراسته شده است.

امتیاز این اثر بر برخی آثار دیگر از این دست این است که حضرت آیه‌الله العظمی صانعی، ابتدا این مباحث را در حوزه علمیه قم به بحث گذاشته اند و سپس با بازبینی تقریرات برای چاپ آماده ساخته اند، که این خود بر ارزش کتاب افزوده است.

امید است جلد‌های بعدی آن نیز به زودی آماده و چاپ

گردد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 18

أنوار الفقاہة فی أحكام العترة الطاهرة

ناصر مکارم شیرازی

1425 ق

وزیری: 1000 نسخه

3 جلد

2095 صفحه

آیة الله العظمی مکارم شیرازی، از فقیهانی است که از دیر باز به مسائل نو و جدید توجه خاصی داشته و آنها را از دیدگاه فقهی بازگشائی کرده اند.

این کتاب، نگاهی است استدلالی به مسائل فقهی، به ویژه مسائل مستحدثه که متن آن را تحریر الوسيلة حضرت امام (س) تشکیل می دهد. در مقدمه کتاب آمده است: متن تحریر الوسيلة را به این جهت انتخاب کردم که اساس آن وسیلة النجاة آیة الله سید ابوالحسن اصفهانی بود، و همچنین بدان جهت که مشتمل بر مسائل بسیاری است که در عصر حاضر به آنها نیاز مندیم و دیگران به آن کمتر توجه کرده اند و نیز شامل تمام مباحث عروة الوثقی نیز می باشد. از این مجموعه، تنها کتاب نکاح منتشر شده و برخی دیگر در حال تدریس و تحقیق می باشد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 19

مبانی تحریر الوسيلة

محمد مؤمن قمی

بهار 1380 ش

وزیری: 3000 نسخه

3 جلد

1694 صفحه

این اثر شروح آیة الله محمد مؤمن قمی، یکی از شاگردان امام خمینی (س)، بر کتاب تحریر الوسيلة می باشد که هنگام تدریس مباحث

مربوط به قضاء، حدود و شهادات در مدرسه عالی تربیت قضات بر «کتاب القضاء»، «کتاب الشهادات» و «کتاب الحدود» به رشته تحریر درآمده است.

مبانی تحریر الوسيله، به ترتیب، نگارش جلد نخست آن در بهمن ماه 1361 ش، و جلد دوم آن در آذر ماه 1362 ش به پایان رسیده است.

این کتاب توسط محققان مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم تحقیق و در سال 1380 به چاپ سپرده شده است که يك جلد آن در بهار و جلد دیگر آن در زمستان همان سال منتشر شده است.

کتاب

مدارك تحریر الوسيلة

مرتضى بنى فضل

تابستان 1380 ش

وزیری: 3000 نسخه

5 جلد

3030 صفحه

درون مایه این اثر در ابتدا، توسط آیه‌الله بنی فضل در میان جمعی از طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم، تدریس شده و سپس به صورت اثری مستقل به رشته تحریر درآمده است.

امتیاز این شرح بر سایر شرح‌های تحریر الوسيلة این است که در این تحقیق، علاوه بر شرح و تبیین برخی از مسائل آمده در متن تحریر الوسيلة، مدارك قرآنی، روایی و اجماعی آن نیز بیان شده و به همین علت مدارك تحریر الوسيلة، نام گرفته است.

تاکنون از میان مباحث تحریر الوسيلة، تنها سه کتاب (کتاب الصوم، کتاب الصلاة در سه جلد و کتاب الزکاة و الخمس) مورد بحث و تقریر قرار گرفته است. امید است دنباله مباحث نیز توسط آیه‌الله بنی فضل تحقیق و آماده گردد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 21

مستند تحریر الوسيلة

احمد مطهری

محرم 1408 ق

وزیری: 2000 نسخه

8 جلد

4300 صفحه

بیش از بیست سال پیش مرحوم حجة الاسلام والمسلمین شیخ احمد مطهری به نوشتن مستند تحریر الوسيلة حضرت امام خمینی (س) پرداخت، در زمانی که شاید کمتر کسی توجه به این نکته داشت که مستندی بر تحریر الوسيلة بنگارد.

مجموعه ای که از ایشان در دست است شامل: کتاب طهارت در دو جلد، رهن، مواریث و قضاء، حدود و قصاص، دیات، مسائل مستحدثه، غصب، صید و ذباحت هر کدام يك جلد.

متأسفانه این مجموعه به لحاظ این که در سالیان گذشته به چاپ رسیده، نه تنها برخوردار از فهرست های فنی نیست بلکه از مقدمه ای هم که گویای تلاش مؤلف ارجمند و نحوه کار وی باشد خالی است.

برخی از این مجموعه ها مثل کتاب رهن ظاهراً توسط خود مؤلف به فارسی نوشته شده

و برخی توسط دیگران به فارسی ترجمه شده است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 22

مستند تحریر الوسيلة (الاجتهاد والتقليد)

جمعی از محققان

1428 ق

وزیری: 1500 نسخه

1 جلد

441 صفحه

مستند نویسی برای کتب فقهی یکی از فعالیت های علمی متداول در میان محققان و نویسندگان می باشد. این کار معمولاً در مورد کتب غیر استدلالی به انجام می رسد تا مستندات و استدلال های مؤلف گران قدر تحقیق و بررسی گردد.

درباره کتاب ارزشمند «تحریر الوسيلة» نیز چند مستند تاکنون نوشته شده که یکی از آنها توسط حجة الاسلام والمسلمین سید مصطفی خمینی (س) در دو جلد تدوین یافته و دیگری کتاب 8 جلدی است که توسط حجة الاسلام والمسلمین آقای احمد مطهری تألیف شده است.

کتاب حاضر نیز توسط جمعی از محققان دفتر قم طراحی، تهیه و تدوین شده است و قرار است این کار تا پایان «تحریر الوسيلة» ادامه یابد. این کتاب تنها بحث اجتهاد و تقلید را بررسی کرده است و تفاوت عمده آن این است که به صورت جمعی و از انظار مختلف مورد بررسی قرار گرفته است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 23

مصباح الشریعة فی شرح تحریر الوسيلة

عبدالنبی نمازی

1414 ق

وزیری: 3000 نسخه

4 جلد

1210 صفحه

مصباح الشريعة از جمله آثاری است که در شرح تحریر الوسیله امام خمینی (س) توسط حجة الاسلام و المسلمین عبد النبی نمازی به نگارش درآمده است. این اثر، که در سال های متمادی به چاپ رسیده، شرحی بر مباحث «اجتهاد و تقلید»، «صلاة مسافر»، «خمس» و «صوم» می باشد.

سه کتاب از این مجموعه (اجتهاد و تقلید، صلاة مسافر و صوم) توسط مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم تحقیق و چاپ شده؛ و کتاب خمس آن توسط ناشر دیگری به چاپ رسیده است.

در مقدمه آمده: آنچه مرا به این کار هدایت کرد یکی حق بزرگ حضرت امام (س) بر فقه

وفقاهت و حوزه های علمیه بود و دیگری احیای حیات اسلامی در ایران ... و بر اهل نظر و تحقیق است که در احیای نظرات آن امام بکوشند به ویژه در فقه سیاسی و حکومتی حضرت امام (س).

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 24

دلیل تحریر الوسيله

علی اکبر سیفی مازندرانی

شعبان 1417 ق

وزیری: 3000 نسخه

8 جلد

2015 صفحه

بر کتاب تحریر الوسيله، شرح ها، مستندها و ترجمه هایی نوشته شده؛ از جمله، کتاب دلیل تحریر الوسيله توسط حجة الاسلام والمسلمین علی اکبر سیفی مازندرانی است، که تاکنون 8 جلد آن به چاپ رسیده و در اختیار محققان و علاقه مندان به مباحث فقهی قرار گرفته است.

از این مجموعه 3 جلد با عناوین «ولایة فقیه»، «خمس» و «احکام ستر و نظر» توسط مؤسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام خمینی (س)- دفتر قم تحقیق و به چاپ سپرده شده و 3 جلد دیگر تحت عنوان «امر به معروف و نهی از منکر»، «احیاء موات و لقطه» و «صید و ذباحت» توسط مرکز انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم به چاپ رسیده است.

از این مجموعه 5 عنوان دیگر در سال های اخیر به چاپ رسیده که عبارتند از: «شرکت»، «احکام اسره»، «وقف»، «مضاربه» و «خمس» با تجدید نظر و اضافات که دو جلد آن به زودی انتشار می یابد.

کتاب شناسی تحریر الوسيله (پویا)، ص: 25

مفتاح الشريعة فی شرح تحریر الوسيله

سید حسین موسوی تبریزی

زمستان 1383 ش

وزیری: 3000 نسخه

1 جلد

حضرت امام خمینی (س)، هنگام اقامت در حوزه قم و نجف شاگردان بسیاری را تربیت کردند که اکنون برخی از آنان بر مسند فقه و فقاہت نشسته اند و خود صاحب تألیفات و اندیشه های فقهی هستند.

برخی از این شاگردان به پاس قدرشناسی و ترویج اندیشه های بلند فقهی آن فقیه کم نظیر، متن تحریر الوسیله را کتاب درسی قرار داده و در حوزه علمیه قم به تعلیم و تدریس پرداخته اند.

آیةالله سیدحسین موسوی تبریزی نیز برخی از کتاب های تحریر الوسیله را مبنای درس خارج خود قرار داده و پس از تدریس، به نگارش

آنها اقدام کرده اند.

اکنون کتاب خمس آن پس از بازبینی توسط محققان مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم به چاپ سپرده شده است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 26

معتمد تحریر الوسيله (المسائل المستحدثة)

عباس ظهیری

بهار 1382 ش

وزیری: 1500 نسخه

جلد 1

426 صفحه

معتمد تحریر الوسيله، یکی دیگر از شرح هایی است که با نگاهی به مسائل مستحدثة بر کتاب تحریر الوسيله امام خمینی (س) نوشته شده است.

مؤلف محترم در مقدمه کوتاه کتاب تأکید می کنند که: چون حضرت امام (س) برای اولین بار بابتی را در کتاب فتوائی خود با عنوان مسائل مستحدثة گشوده اند و به این مسائل توجه خاص نمودند، و همچنین از مسائلی است که در عصر شارع مقدس نبوده است، از این رو به آنها پرداخته ام.

در این جلد به مباحث: بیمه، سرقتی و سفته پرداخته شده، که توسط محققان مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم بازبینی و به چاپ سپرده شده و جلد های بعدی نیز توسط مؤلف در حال تحقیق و آماده سازی می باشد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 27

النور المبين فی شرح التحرير و منهاج الصالحين

سید نورالدین شریعتمدار جزائری

1423 ق / 1381 ش

وزیری: 3000 نسخه

جلدهای متعدد

کتاب «النور المبین فی شرح التحریر و منهاج الصالحین»، یکی از کتاب هایی است که به شرح کتاب تحریر الوسيلة حضرت امام خمینی (س) و منهاج الصالحین آیه الله حکیم پرداخته است.

این کتاب توسط مؤسسه دارالکتاب با ظاهری آراسته و وزین به چاپ رسیده و برخی از قسمت های آن جهت چاپ به مؤسسه تحویل شده است.

مؤلف در مقدمه آورده اند:

چون در صدد تهیه موسوعه اصولی و موسوعه فقهی برآمدم، در موسوعه فقهی، به شرح منهاج الصالحین و تحریر الوسيلة پرداخته و کتاب های ذیل را از تحریر الوسيلة شرح کردم: حج، قضا و شهادات، قصاص، حدود، دیات، مسائل مستحدثه و اجتهاد و تقلید و ....

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 28

شرح تحریر وسیلة النجاة

احمد سبط الشیخ انصاری

محرم 1412 ق

وزیری: 1000 نسخه

جلد 1

310 صفحه

کتاب شرح تحریر وسیلة النجاة، از کتبی است که سال ها پیش به شرح تحریر الوسيلة حضرت امام خمینی (س) پرداخته است و لکن مع الاسف تنها يك جلد آن چاپ شده و ظاهراً توفیق یار نبوده تا مؤلف ارجمند آن، حضرت آیه الله حاج شیخ احمد سبط الشیخ انصاری بتوانند آن را ادامه دهند.

این جلد که در سال 1412 در قم به چاپ رسیده شامل مباحث: تقلید، طهارت، (آبها، تخلی و مسائل مربوطه به آن، وضو و شرایط آن، احکام خلل و جبیره) می باشد.

این کتاب با چاپ نسبتاً خوبی توسط فیروزآبادی با جلد شومیز عرضه شده و لکن همچون سایر کتاب های آن زمان فاقد پاورقی و یا منابع و مآخذ می باشد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 29

تحریر التحریر فی شرح تحریر الوسيله (کتاب القضاء)

علی حسینی اشکوری

1422 ق/ 1380 ش

وزیری: 2000 نسخه

2 جلد

499 صفحه

نویسنده محترم جناب حجة الاسلام والمسلمین اشکوری از اساتید پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی، به جهت این که در آن پژوهشکده به تدریس فقه اشتغال داشته اند انگیزه تدوین این شرح را در مقدمه کوتاه کتاب چنین آورده اند:

چون در پژوهشکده به تدریس بحث «قضاء و شهادات در اسلام» اشتغال داشتم، به کتاب تحریر الوسيله مراجعه کردم و ملاحظه نمودم که از امتیازات علمی و فروعات فقهی بالایی برخوردار است و لکن چون برای فتوا نوشته شده نه برای تدریس، از این رو همت گماشتم تا ضمن نوشتن شرحی بر آن، آن را به صورت کتاب درسی در آورم.

کتاب قضاء در سال 1380 و کتاب شهادات در سال 1384 توسط پژوهشکده امام خمینی (س) و انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است.

کتاب شناسی تحریر

الوسيلة (پویا)، ص: 30

التعليقة الاستدلالية على تحرير الوسيلة

ابوطالب تجليل تبریزی

پاییز 1379 ش

وزیری: 3000 نسخه

جلد 1

716 صفحه

التعليقة الاستدلالية على تحرير الوسيلة، از جمله تعليقاتی است که توسط آية الله تجليل تبریزی بر متن تحرير الوسيلة امام خمینی (س) به نگارش درآمده است.

ایشان در این کتاب، ابتدا متن تحرير الوسيلة را آورده و سپس به ذکر ادله آن از کتاب و سنت و نقل اقوال علمای سلف پرداخته و -احیاناً- در جایی که با امام خمینی (س) هم رأی نبوده، نظرات خود را بیان کرده است.

از آن جا که متن تحرير الوسيلة در این کتاب تنها در مواردی آورده شده که مؤلف ارجمند بر آن تعليقه و یا شرحی داشته اند، از این رو این کتاب انسان را از متن تحرير الوسيلة بی نیاز نمی کند.

کتاب شناسی تحرير الوسيلة (پویا)، ص: 31

التعليقة على تحرير الوسيلة

شیخ یوسف صانعی

بهار 1389 ش

وزیری: 1000 نسخه

جلد 2

1331 صفحه

آية الله العظمی شیخ یوسف صانعی از شاگردان مورد توجه حضرت امام خمینی (س) می باشند که سال ها افتخار همراهی و شاگردی ایشان را داشتند. ایشان ضمن این که همواره مبنای درس خارج خودشان را کتاب تحرير الوسيلة قرار داده اند، تاکنون شروحي بر برخی کتب تحرير نیز به رشته تحرير درآورده اند که بسیاری از آنها به چاپ رسیده است.

کتاب حاضر با عنوان «التعليقة على تحرير الوسيلة» در دو جلد با حواشی و آخرین تعلیقات ایشان بر تحریر تدوین شده و پس از بازبینی علمی توسط محققان دفتر قم به چاپ و نشر سپرده شده است در گذشته يك جلد از تحریر الوسيلة با حواشی ایشان با عنوان «تحریر الوسيلة مع تعالیق آیت الله العظمی صانعی» به چاپ رسیده بود، که اکنون با بازبینی، مجدداً معظم له و تمام تعلیقات ایشان بر دو جلد تحریر

الوسيلة تقديم خوانندگان گرامی می گردد.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 32

التعليقة على تحرير الوسيلة

سید محمدعلی علوی گرگانی

زمستان 1383

وزیری: 2000 نسخه

2 جلد

1220 صفحه

التعليقة على تحرير الوسيلة، دومین تعلیقه کامل بر تحریر الوسيلة است که توسط مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - دفتر قم بازمینی و به چاپ سپرده شده است.

این تعلیقه توسط حضرت آية الله العظمی سید محمدعلی علوی گرگانی نوشته شده و در مقدمه کوتاه آن نوشته اند: کتاب تحریر الوسيلة، مهم ترین و جامع ترین رساله فتوایی است که از ابتدای تألیف تاکنون، مورد مراجعه بسیاری از عالمان و مورد عمل بسیاری از مؤمنین قرار گرفته، و برخوردار از نظمی دقیق و دربردارنده تمام ابواب فقه و بسیاری از فروع آن است.

یادآوری می شود، مؤلف ارجمند، این تعلیقه را پس از تعلیقه بر «عروة الوثقی» و «وسيلة النجاة» نوشته اند.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 33

كتاب البيان على تحرير الوسيلة للإمام

شیخ زین العابدین احمدی

(آية الله زنجانی)

1425 ق

24 دفتر مکتوب

3340 صفحه

«بیان تحریر الوسيلة»، دست نوشته هایی است که حضرت آية الله زنجانی (شیخ زین العابدین احمدی)، به منظور تدوین کتاب درسی بر

مبنای تحریر الوسيلة حضرت امام خمینی (س) در سالیانی چند نوشته اند.

این مجموعه که اخیراً تحویل مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) شده در 24 دفتر با خطی خوانا و با زحماتی طاقت فرسا نوشته شده است. در دفترهای مختلف نام های گوناگونی بر این مجموعه نوشته شده، مثل: «بیان تحریر وسیله»، «کتاب البیان علی تحریر الوسيلة للإمام» و ...، که اینک با نام بیان تحریر الوسيلة به چاپ رسیده است.

این مجموعه با مقدمه 25 صفحه ای درباره مسائل مختلف تقلید، اجتهاد، تربیت فرزندان و احکام آنها و نیز پنج مقصد در ارتباط با اصول دین تدوین شده است.

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)، ص: 34

تحریر تحریر الوسيلة

علی مشکینی

1429 ق

وزیری: 1000 نسخه

1 جلد

348 صفحه

از جمله تلاش های علمی و پژوهشی که در حوزه ها مرسوم بوده است تلخیص کتاب های مفصل است که جهت دسترسی علاقه مندان انجام می پذیرد.

آیت الله شیخعلی مشکینی (ره) از شاگردان امام خمینی (س) می باشد که کتاب های متعددی از جمله رسائل شیخ انصاری (ره) را نیز تلخیص کرده اند که در برخی حوزه ها تدریس شده است. ایشان کتاب تحریر الوسيلة امام خمینی (س) را نیز بر همین منوال و جهت بهره مندی بیشتر و استفاده از مسائل مبتلابه تلخیص کرده اند که اکنون در يك جلد مختصر تقدیم علاقه مندان می گردد.

این کتاب در سالگرد رحلت مرحوم آیت الله مشکینی به چاپ رسیده و توسط حجة الاسلام والمسلمین سید مرتضی سید ابراهیمی تحقیق و تصحیح شده است. [1]

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)

کتاب شناسی تحریر الوسيلة (پویا)

وسيلة النجاة مع تعاليق الامام الخميني

العروة الوثقى مع تعاليق الامام الخميني

تحرير الوسيله

رسالة نجات العباد

رساله توضيح المسائل

ترجمه تحرير الوسيله

ترجمة تحرير الوسيله

ترجمة تحرير الوسيله

ترجمه اردو تحرير الوسيله

زبدة الاحكام

معرفة أبواب الفقه تلخيص تحرير الوسيلة للإمام الخميني (س)

رساله نوين (ترجمه بخش هائی از تحرير الوسيلة امام خميني (س))

مستند تحرير الوسيله

تفصيل الشريعة في شرح تحرير الوسيله

فقه الثقلين في شرح تحرير الوسيله

أنوار الفقاهة في أحكام العترة الطاهرة

مباني تحرير الوسيله

مدارك تحرير الوسيلة

مستند تحرير الوسيله

مستند تحرير الوسيله (الاجتهاد والتقليد)

مصباح الشريعة فى شرح تحرير الوسيله

دليل تحرير الوسيله

مفتاح الشريعة فى شرح تحرير الوسيله

معتمد تحرير الوسيله (المسائل المستحدثة)

النور المبين فى شرح التحرير و منهاج الصالحين

شرح تحرير وسيله النجاة

تحرير التحرير فى شرح تحرير الوسيله (كتاب القضاء)

التعليقة الاستدلالية على تحرير الوسيله

التعليقة على تحرير الوسيله

التعليقة على تحرير الوسيله

كتاب البيان على تحرير الوسيله للإمام

تحرير تحرير الوسيله

---

[1] پويا، حسن، كتاب شناسى تحرير الوسيله (پويا) - تهران، چاپ: دوم، 1383 ه.ش.

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتابخانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آبادی - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

